

національної меншини. При цьому ні початкових, ні середніх шкіл з українською мовою викладання там немає. У Румунії проживає близько 50 тис. етнічних українців. Єдиним українським навчальним закладом є Педагогічний ліцей імені Т.Г.Шевченка у місті Сігету Мармаціей, в якому навчається менше 200 учнів. У Росії за неофіційною статистикою проживає близько 10 млн. українців – і українських шкіл взагалі немає. [4, с. 3]

Культурно-мовна і психологічна близькість титульної нації з національними меншинами сприяє зростанню розуміння української громадянської ідентичності. Мовно-культурні орієнтації населення України піддаються впливу. Мовне партнерство полягає у підтримці природного розвитку й функціонування мов державної і національних меншин у конституційно визначених межах. Від співробітництва за умов взаємного визнання мовних прав більшості й національною меншиною на теренах держави виграють всі члени суспільства. Повага до мови національних меншин є основою співіснування в суспільстві і сприяє довірливості та служить національній безпеці та єдності.

Список використаних джерел

1. Гордузенко В. Етнонаціональна група як компонент етнонаціональної структури українського суспільства / В.Гордузенко // Соціальна психологія. 2006. – № 3 (17). – С.173-180.
2. Ляпіна Л.А. Мультикультуралізм як стратегія вирішення проблем культурного розмаїття: аналіз теоретичних моделей / Л.А. Ляпіна. // Український соціум. – Науковий журнал. – 2017. – № 1 (60). – С. 60-71.
3. Бакіров В.С., Балакірева О.М., Куценко О.Д., Мурадян О.С., Сокурянська Л.Г. Соціальні нерівності: Сприйняття українським суспільством. Інформаційні матеріали за результатами національного опитування. / В.С. Бакіров, О.М. Балакірева, О.Д. Куценко, О.С. Мурадян, Л.Г. Сокурянська // Київ – Харків .– САУ. – 2017. – 12 с.
4. Ставнічук М. Мовна пастка «Західний фронт» української влади/ М. Ставнічук// Дзеркало тижня Україна. 2017. – № 38.

*Луцишин Галина Іванівна, доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ВПЛИВ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ

Питання міжетнічних відносин активно розглядається в країнах ЄС, що пов'язано насамперед з процесами європейської інтеграції та розширенням Європейського Союзу. Саме досвід держав Центральної та Східної Європи, які вже стали членами ЄС у 2004 р., можна вважати важливим для вдосконалення українського законодавства у сфері міжнаціональних відносин. Однак варто

наголосити, що загальне підвищення уваги до процесів міжнаціональних відносин, зокрема, прав національних меншин та корінних народів є сьогодні особливо актуальним для багатьох держав.

Міжнаціональні та міжетнічні відносини впливають не лише на внутрішньополітичні процеси держави, а й значною мірою на розвиток зовнішньополітичної діяльності, а в окремих випадках виступають одним із важливих чинників під час налагодження міжнародної співпраці. Внутрішня політика держави спрямована на розвиток нації, міжнаціональних відносин, гарантування прав національних меншин, що проживають в тій чи іншій державі, а зовнішня політика покликана відстоювати інтереси діаспори (національної меншини), яка проживає за кордоном. В.Кимлічка вказує на таку можливу поведінку національних меншин, зокрема: національні меншини інтегруються в культуру більшості і підтримують націотворчі процеси; національні меншини домагаються прав і повноважень самоуправління (активно формують свої політичні інститути та наголошують на своїй окремішності); національні меншини погоджуються на постійну маргіналізацію [1, с. 31-32]. Практика показує, що в одних випадках представники меншин охоче та активно приймають участь у роботі органів влади країни розселення меншини, фактично співпрацюючи із державою, тоді як у інших ситуаціях меншина сповідує філософію крайнього сепаратизму.

Факти свідчать, що в місцях компактного проживання національних меншин в Україні можна спостерігати певне напруження у міжнаціональних відносинах, що не може не викликати занепокоєння. Наприклад, високим етноконфліктним потенціалом вирізняється Одеська область, де періодично виникають проблеми у відносинах між ромським етносом та представниками інших груп. У місцях компактного проживання болгар і гагаузів спостерігається етнотериторіальне й соціальне розмежування. Подібну ситуацію можна прослідкувати і в інших регіонах. Як наголошує О.Хорошилов, процеси етноінтеграції не відбуваються самі по собі – тут значну роль відіграють так звані системоутворюючі фактори: окремий етнос чи етнічна група, еліта, ідея, спільна мета тощо. На його думку, в Україні, враховуючи її історико-культурну спадщину та етнополітичні реалії, єдиним ефективним шляхом прискорення конституювання політичної нації може бути лише патерналістська модель етнонаціональної політики держави. Саме держава повинна виступати в ролі головного ініціатора „розбудовчих” процесів у національній сфері. [2, с. 24]

Розвиток національних меншин вже довгий час залишається об’єктом посиленої уваги урядів та політичних сил, які аналізують та відстоюють позицію своїх співвітчизників за кордоном. Доволі часто така увага супроводжувалась політичними спекуляціями та виступала засобом натиску однієї країни на іншу. Однак, як свідчать факти, у більшості випадків, закономірний інтерес держав до стану розвитку споріднених меншин сприяє досягненню взаєморозуміння, скріпленню дружніх міждержавних відносин. Не

менш важливу роль для налагодження як внутрішньої так і міжнародних зв'язків національних меншин відіграють такі критерії як авторитетність організацій, які представляють ту чи іншу національну меншину, наявність впливових лідерів, готовність до співпраці з іншими організаціями тощо. Наприклад, важливим завданням українських громадських організацій Канади, Америки, країн ЄС є підготовка рекомендацій для урядових інституцій щодо форм і напрямків співробітництва з Україною, розвиток та розширення міждержавних відносин. Однак, на жаль, великий потенціал українства у світі не використовується повною мірою в інтересах нашої держави. Також можна виділити кілька дискусійних моментів щодо зовнішньої політики держав, які безпосередньо стосуються питання національних меншин. Факти свідчать, що найчастіше ці питання пов'язані із окремими історичними подіями (перепоховання жертв війни та політичних репресій, встановлення пам'ятних знаків тощо), аналіз ситуації щодо дотримання міжнародних норм захисту прав національних меншин, мовне питання, яке на сьогодні чи не найбільше обговорюється та ін. Особливого резонансу набув «мовний конфлікт» між урядом України та Угорщини щодо прийнятого 5 вересня 2017 р. Верховною Радою України Закону України "Про освіту" (дискусії викликала стаття щодо освіти національних меншин).

Сучасні європейські держави не можуть ігнорувати міжнародні норми захисту прав національних меншин, які сформульовані в документах ООН, ОБСЄ, ЄС, РЄ. Однак можна стверджувати, що історичні протистояння, свого часу не розв'язані між окремими державами природнім шляхом або «заморожені» тоталітарним режимом, виявилися ще остаточно неподоланими. Зокрема, мова йде про українсько-польські, українсько-російські, українсько-румунські відносини. Часто ще спрацьовує фактор недовіри, а подекуди і конфронтації, що має свої коріння в історично-політичній площині міжнаціональних взаємин. Цей фактор найчіткіше спостерігається у прикордонній зоні, де компактно проживають представники окремих національних меншин, які часто вступають у безпосередні контакти з етнічною батьківщиною. Так у Львівській області – це польська, у Закарпатській – угорська, у Чернівецькій – румунська національні меншини.

Разом з тим національні меншини часто використовують як інструмент забезпечення власного інформаційного, культурного та політичного домінування в окремому регіоні, що, звісно, впливає на міждержавні відносини. Наприклад, Угорщина і Словаччина підтримують вже тривалий час рух русинства в Україні. Влада Угорщини також періодично пропонує утворити на Закарпатті угорську автономію в межах території Ужгородського, Мукачівського, Виноградівського та Берегівського районів. Конфліктним питанням залишається ситуація в Чернівецькій області з огляду на вимогу певних політичних сил про перегляд кордонів між Україною та іншими державами, які межують з Чернівецькою областю. Напружена ситуація спостерігається серед румуно-молдавського населення.

Дієвим інструментом зміцнення румунської ідентичності також є надання румунського громадянства мешканцям прикордонних районів України. Румунія активно підтримує румунські громади за кордоном для збереження їх національної, культурної та етнічної ідентичності, реалізуються програми фінансової підтримки румунської діаспори. За неофіційними даними, осіб, які отримали румунський паспорт, лише на території Чернівецької області вже нараховується від 10 до 30 тис. Це сприяє зміцненню політичного впливу Румунії у регіонах, що раніше входили до її складу.

Характеризуючи діяльність національних товариств в Україні за останні роки, можемо стверджувати, що, окрім забезпечення національних та духовних потреб, рівень політичної активності національних меншин як в середині держави, так і на міжнародному рівні значно підвищився, і є характерним для найчисленніших та суспільно активних росіян, євреїв, поляків, угорців, румунів.

Як бачимо, окреслені питання є доволі складними та неоднозначними у своєму вирішенні і вимагають нових підходів у системі міжнаціональних взаємин та розвитку етнополітики в цілому. Варто наголосити, що питання міжнаціональних відносин, національних меншин відіграє одну з важливих ролей у зовнішньополітичній діяльності держав. Досвід показує, що більшість держав у веденні зовнішньої політики активно працюють у напрямку захисту інтересів та прав національних меншин в інших державах. На рівень активності національних меншин у зовнішньополітичних процесах впливають ряд факторів, зокрема, зв'язки із етнічною батьківщиною, територіальна наближеність до етнічної батьківщини, участь у міжнародних організаціях, створення міжнаціональних інституцій (міжпарламентські групи, міжурядові комісії тощо), налагодження системи інформаційного обміну.

Список використаних джерел

1. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин / В. Кимлічка; пер. з англ. М.Климчука і Т.Цимбала. – Харків: Центр освітніх ініціатив, 2001.—173 с.
2. Хорошилов О. Українська політична нація: сценарій конституювання / О.Хорошилов // Політичний менеджмент. – 2004. – № 5 (8). – С. 23-30.

*Калакура Олег Ярославович, доктор політичних наук, професор,
провідний науковий співробітник Інституту політичних і
етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України*

КОМУНІЗАЦІЯ ЖИТТЯ ПОЛОНІЇ УСРР: СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ

Недавні спроби окремих польських політиків втрутитися у внутрішні справи України на фоні продовження агресії Російської Федерації викликають додатковий науковий інтерес до історії українсько-польських взаємин, у тому числі в міжвоєнний період, коли польська меншина в УСРР, як й все населення